

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060203

DOM
2015-04-09
Stockholm

Mål nr
M 10232-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-10-23 i mål nr M 2455-14, se bilaga

KLAGANDE

Nämnden för hållbart samhälle i Strängnäs kommun

MOTPART

Wältnäs AB

Ombud: J W

SAKEN

Föreläggande avseende lagringsutrymme för stallgödsel på fastigheten X i Strängnäs kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen beslutet av Nämnden för hållbart samhälle i Strängnäs kommun den 18 december 2013 (dnr E2013-1201) med endast den ändringen att tiden för när åtgärderna i föreläggandet (punkterna 1 och 2) senast ska ha utförts bestäms till den 31 december 2015 och tiden för när åtgärderna enligt punkterna 1 och 2 senast ska vara rapporterade till miljöenheten (punkten 4) bestäms till den 15 januari 2016.

Dok.Id 1195084

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden för hållbart samhälle i Strängnäs kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska fastställa nämndens beslut i sin helhet.

Wälån AB (bolaget) har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har åberopat samma grunder och omständigheter som i mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

Nämnden

Provtagningar – som bolaget har åberopat till stöd för att något läckage från fårstallet inte sker – visar att halterna näringsämnen i vattenprovet var relativt höga. Resultaten indikerar enligt nämndens mening att läckage av näringsämnen sker till omgivande miljö genom den otäta lagringen av stallgödsel i byggnaden.

Bolaget hävdar att underlaget under fårhuset består av lera som tillsammans med grusmaterialet, ströbädden och taket ger ett tätt lager. Av jordartskarta kan dock noteras att fårhuset, förutom att ligga på lerjord, även ligger på ett område med huvudsakligen morän. Någon geologisk undersökning för att undersöka hur de aktuella markförhållandena ser ut har inte utförts av bolaget.

Det finns en risk för att det i lerjordar bildas torrsprickor. Sprickbildning kan innebära att ett tidigare tätt lerlager, istället för att täta, medger en snabb transport av näringsämnen till grundvattnet. Även den omständigheten att indraget vatten till fåren finns i fårstallet gör att det vid driftstörningar inte kan uteslutas att läckage av vatten och näringsämnen kan ske till omgivningen.

Konsultrapporten saknar uppgifter om i vilken utsträckning stallet användes och vilken beläggningsgrad som gällde vid besöksstillfället. Det saknas därför säkra uppgifter om hur effektivt ströbädden suger upp vätska under pågående användning. Någon utredning som visar att det kan uteslutas att näringsämnen från ströbädden når grundvattnet är inte gjord.

Bolaget har inte lyckats visa att läckage av näringsämnen från fårhuset till omgivande mark, ytvatten och grundvatten inte sker. Vidare ska bolaget enligt försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken vidta de av nämnden förelagda åtgärderna. Det är verksamhetsutövaren som har att visa att försiktighetsmått är vidtagna. Att vidta åtgärderna kan inte heller anses vara så kostsamt eller besvärligt att det skulle vara oförenligt med proportionalitetsprincipen. Det ska understrykas att föreläggandet inte ställer krav på någon särskild lösning.

Bolaget

Det framgår av utlåtandet från undersökningen av spridningsrisker att halterna av näringsämnen i vattnet visserligen är relativt höga men att det också är vad som kan förväntas eftersom diket avvattnar jordbruksmark. Vad gäller jordproverna utvisar de höga halter endast i området allra närmast fårhuset men inte 50 meter därifrån. Det finns en djupborrad brunn på fastigheten, från vilken dricksvatten har hämtats de senaste 25 åren. Brunnen är belägen 8 – 10 meter från fårhusets gavel. För två år sedan utfördes en analys av dricksvattnet och några tecken på förhöjda halter av näringsämnen i vattnet fanns inte då. Det kan därmed uteslutas att det föreligger någon konkret risk för läckage av näringsämnen till grundvattnet.

Den omständigheten att området består av såväl glacial lera som morän har beaktats i undersökningen. Kartmaterialet från SGU ligger till grund för beskrivningen av de geologiska förhållandena på platsen. Det finns ingen anledning att misstro de bedömningar som har gjorts i utlåtandet. Det är inte heller rimligt att i ett mål om gödselhantering kräva att en enskild, utöver att anlita sakkunnig, skulle vara skyldig att företa en särskild geologisk undersökning.

Konsultbolaget besökte platsen i slutet av juni 2014. Ladugården på fastigheten besöktes som en jämförelse till det berörda fårhuset. Vid besöket i ladugården hade ströbädden använts i sex månaders tid. Beläggningen av djur i ladugården är densamma som i fårhuset, eller tidvis något högre. Sedan djuren släppts ut på bete hade ströbädden legat kvar oanvänd i åtta veckor då proven togs. Även om det möjligen kan ha skett viss avdunstning från ströbädden under dessa veckor måste avdunstningen anses vara av mycket marginell betydelse i sammanhanget. Att ett betonggolv täckt av ett 20 cm tjockt lager strö skulle kunna ha torkat upp under så kort tidsrymd är knappast sannolikt. Det centrala i utlåtandet är inte heller vilken uppsugningsförmåga ströbädden i sig har, utan att det naturliga materialet under gruslagret effektivt motverkar spridning.

Föreläggandet medför i praktiken ett krav på att bolaget måste gjuta betonggolv till fårhuset. Bolaget har inhämtat en offert som visar att kostnaden för detta uppgår till 2 224 000 kronor. Föreläggandet är således synnerligen ingripande för bolaget. Om det står fast har bolaget ingen annan utväg än att helt lägga ned sin verksamhet.

Bolaget har på egen bekostnad anlitat ett konsultbolag för en utredning av vilka spridningsrisker som kan finnas av näringsämnen från fårhuset till den omgivande miljön. Utredningen utmynnar i slutsatsen att anläggningen redan är utformad på ett tillfredsställande sätt. Med det har bolaget fullgjort sin bevisbörda för att kunskaps- och försiktighetskraven i 2 kap. 2 och 3 §§ miljöbalken är uppfyllda. Det medför att bevisbördan har gått över till nämnden. Nämnden har å sin sida inte lagt fram någon konkret utredning som påvisar att lagringsutrymmet inte är tätt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Alla som bedriver en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § miljöbalken).

Bolaget bedriver en verksamhet som omfattas av kravet på utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader, se 6 § tredje stycket förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket. Enligt 7 § samma förordning ska lagringsutrymmet vara utformat så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Läckage från gödsellagring kan innebära risk för förorening av dricksvattentäkter och bidra till övergödning av sjöar och vattendrag.

Nämnden har med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken förelagt bolaget att tillse att kraven i förordningen om miljöhänsyn i jordbruket uppfylls. Frågan i detta mål är om bolagets befintliga lagring av stallgödsel i fårstallet uppfyller kraven i förordningen och det därför inte funnits fog för nämnden att meddela föreläggandet i den del det gäller fårstallet.

Det är bolaget som har att visa att de förplikter som följer av miljöbalken iakttas (2 kap. 1 § miljöbalken). Bolaget har åberopat en utredning utförd av WSP Enviromental till stöd för att anläggningen redan är utformad på ett sådant sätt att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Av konsultutredningen framgår att det grusmaterial som utgör golv i fårhuset inte utgör ett tätt lager men att det naturliga underlaget av lera bedöms vara betydligt tätare och därmed effektivt hindra spridning. Det framgår även av utredningen att den mängd vätska som kan föra bort näringsämnen är begränsad samt att provtagningen av jord indikerar att det finns en lokalt förhöjd nivå av näringsämnen runt byggnaden men att detta kan ha många olika förklaringar.

Av den jordartskarta som nämnden har gett in kan utläsas att fårstallet förutom att ligga på lerjord, även ligger på ett område med sandig morän. Morän är en jordart med hög genomsläplighet. Det är därför inte möjligt att, med stöd av den utredning som finns i målet, göra bedömningen att det befintliga lagringsutrymmet för gödsel är utformat så att avrinning eller läckage till omgivningen inte sker. Resultaten från provtagningarna kan inte heller anses ge stöd för att någon risk för läckage av näringsämnen till grundvattnet inte föreligger. Bolaget har därför inte visat att underlaget i fårstallet är tillfredsställande utifrån de krav som följer av 7 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket.

Nämndens föreläggande är inte mer långtgående än vad som redan följer av förordningen om miljöhänsyn i jordbruket och ger utrymme för bolaget att finna olika lösningar för att åstadkomma ett tätt underlag. Föreläggandet är därför inte mer omfattande än vad som är rimligt. Nämnden har således haft fog för att meddela föreläggandet för att förebygga att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras och nämndens beslut fastställas med den ändringen att tiden för när åtgärderna i föreläggandet (punkterna 1 och 2) senast ska ha utförts bestäms till den 31 december 2015 och tiden för när åtgärderna enligt punkterna 1 och 2 senast ska vara rapporterade till miljöenheten (punkten 4) bestäms till den 15 januari 2016.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolen inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Anna-Lena Rosengården samt hovrättsråden Malin Wik och Margaretha Gistorp, referent.

Föredragande har varit Hanna Hallonsten.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-10-23
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 2455-14

KLAGANDE

Wältnäs AB

Ombud: J W

MOTPART

Nämnden för hållbart samhälle i Strängnäs kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Södermanlands län beslut 2014-03-21 i ärende nr 505-6812-2013,
se domsbilaga 1

SAKEN

Föreläggande avseende lagringsutrymme för stallgödsel på fastigheten X i
Strängnäs kommun

DOMSLUT

Med ändring av det överklagade beslutet upphäver mark- och miljödomstolen
punkterna 1 och 2 i Nämndens för hållbart samhälle i Strängnäs kommun beslut den
18 december 2013 (dnr E2013-1201)

Dok.Id 381582

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND

Nämnden för hållbart samhälle i Strängnäs kommun beslutade den 18 december 2013 att förelägga Wältnäs AB att på fastigheten X senast den 15 november 2014

1. tillse att avrinning eller läckage från ströbäddarna i fårstallarna på rubricerade fastighet inte sker till omgivningen, exempelvis genom att förse fårhuset med tätt underlag
2. tillse att kravet på att det ska finnas tätt lagringsutrymme som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader uppfylls
3. tillse att den hästgödsel som uppkommer inom fastigheten och hanteras av verksamheten ska lagras på så sätt att avrinning eller läckage inte sker till omgivande mark och vatten
4. Vidtagna åtgärder ska så snart som möjligt efter att de utförts, och senast den 30 november 2014, vara rapporterade till kommunens miljöenhet.

Wältnäs AB överklagade nämndens beslut till länsstyrelsen och yrkade i första hand att länsstyrelsen skulle upphäva nämndens beslut avseende punkterna 1 och 2.

Wältnäs AB yrkade i andra hand att länsstyrelsen skulle flytta fram tiden i punkten 4. Länsstyrelsen avslag överklagandet i ett beslut den 21 mars 2014 (domsbilaga 1).

Wältnäs AB har sedermera överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Wältnäs AB har, som dess talan måste förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen i första hand ska upphäva nämndens beslut avseende punkterna 1 och 2 och i andra hand flytta fram tiden i punkten 4. Till stöd för sin talan har Wältnäs AB anfört huvudsakligen följande. Wältnäs AB har låtit WSP Environmental Sweden utreda spridningsriskerna från fårstallet samt vilka åtgärder som skulle kunna vara möjliga för det fall spridningsrisk föreligger. Utlåtandet från WSP Environmental Sweden

åberopas till styrkande av att det saknas anledning att anta att fårhållningen kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa samt att de förelagda åtgärderna står i ett uppenbart missförhållande till nyttan med åtgärderna. Som framgår av utlåtandet utgör det befintliga underlaget tillsammans med taket på fårstallet ett effektivt hinder mot såväl avrinning som läckage från fårhuset. En jämförelse med den ladugård som också finns på fastigheten och som är försedd med betonggolvet ger också stöd för att djupströbädden i sig suger upp all vätska som hamnar på golvet. Iakttagelserna bekräftas, eller kan i vart fall inte vederläggas, av de prover som tagits i vatten och jord.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Det finns ingenting i utredningen som tyder på att fårstallet eller underlaget i fårstallet är vanskött. Frågan som mark- och miljödomstolen har att pröva är huruvida det befintliga underlaget, bestående av ströbäddar och hårt packat grus, i och för sig hindrar avrinning eller läckage från fårstallet på ett godtagbart sätt. Av yttrandet ifrån WSP Environmental Sweden som Wältnäs AB gett in till domstolen, framgår att även om gruset i sig inte kan anses utgöra ett tätt lager så bedöms det naturliga underlaget av lera i kombination med fårstallets tak effektivt hindra spridning. Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ifrågasätta detta yttrande. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning har Wältnäs AB visat att någon risk för avrinning eller läckage från fårstallet inte föreligger i detta fall. Lagring av gödsel inne i fårstallet kan således räknas in i den lagringskapacitet som krävs enligt förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket. Wältnäs AB får därmed anses uppfylla de krav som ställs på verksamheter av aktuellt slag och det finns inte någon anledning att anta att den fårhållning som Wältnäs AB bedriver utgör en risk för skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön. Mot bakgrund av det ovan anförda och med bifall av överklagandet ska nämndens beslut avseende punkterna 1 och 2 upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se domsbilaga 2 (DV 427)

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, ska ges in till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, senast den 13 november 2014.

Prövningstillstånd krävs.

Emilia Virtanen

Ingrid Johansson

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Emilia Virtanen, ordförande, och tekniska rådet Ingrid Johansson.